

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

б) надходження у формі готівкових коштів; в) суб'єкт розпорядження такими доходами, як правило, не приймає участі у злочинній діяльності за результатами якої вони сформовані; г) використовуються за «цільовим» призначенням; д) їх використання контролюється іншими суб'єктами, які визначенні лідерами злочинного середовища, а в окремих випадках і особами, які забезпечують їх безпосереднє формування. Ще з радянський часів однією із форм існування, вказаної групи доходів, одержаних за результатами злочинної діяльності є «общак». Слушно звернути особливу увагу на те, що незважаючи на тривалу історію існування такого типу злочинних доходів, останні не стали предметом систематичного наукового дослідження у результаті чого: а) відсутнє наукове визначення вказаної категорії; б) нерозроблені чіткі та логічно обґрунтовані класифікації; в) не систематизовано основні напрями використання такої групи злочинних доходів. Так, аналіз наукових джерел свідчить, що дослідники, як правило, послуговуються публіцистичними формулюваннями, які складно імплементувати у правотворчу та правозастосовну практику. У результаті цього, приймаючи зміни до КК України, спрямовані на посилення кримінально-правової протидії діяльності злочинних спільнот та лідерів кримінального середовища, механізми формування вказаної групи доходів залишились без належних засобів кримінально-правового впливу, що створює передумови для стійкого та систематичного продовження формування економічного підґрунтя організованої злочинності.

Ключові слова: організована злочинність; дохід; класифікація; модель формування.

Key words: organized crime; income; classification; formation model.

САМОЙЛЕНКО ОЛЕНА АНАТОЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри криміналістики, доктор юридичних наук, професор*

ТІТУНІНА КАТЕРИНА ВІКТОРІВНА

*Міжвідомчий науково-дослідний центр з проблем боротьби
з організованою злочинністю при РНБО України,
головний науковий співробітник відділу дослідження проблем
протидії кіберзлочинам та загрозам інформаційній безпеці,
кандидат юридичних наук*

ДО ПИТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ ЯК ЗАСОБУ ВЧИНЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ

У Мінціфрі вважають, що ринок криптовалют в Україні розвинений, але більша його частина перебуває в сірій зоні, і це створює загрозу для держави, бізнесу і користувачів [1]. У підґрунті популярності криптовалюти як нового фінансового інструменту лежать комплекс технічних

характеристик блокчейн, відсутність системи серверного зберігання даних, відкритість операцій, стійкість до кібератак, можливість функціонування програми в режимі 24/7 та підтримка смарт-контрактів. Але водночас відсутність правового регулювання блокчейн-технологій нівелює ці переваги, а в низці випадків і перетворює їх на кримінологічні ризики.

Незважаючи на те, що 17 березня 2022 року було прийнято Закон України «Про віртуальні активи» [2], який називають «регулятором криптовалют», насправді, є кілька дискусійних моментів. Цим законом, встановлюється, що віртуальний актив – це нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Якщо аналізувати поняття віртуального активу, запропоноване вказаним Законом, то можна виокремити наступні його ознаки: нематеріальне благо; є об'єктом цивільних прав; має вартість; віртуальний актив виражається (існує) в електронній формі у вигляді сукупності даних; існування забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів.

Разом з тим положення Закону не надали визначення суті віртуального активу, чи тотожний віртуальний актив криптовалюти, або це ширше поняття, і як саме віртуальний актив співвідноситься з електронними грошима.

Відповідно до ч. 3 ст. 2 Закону, його дія не розповсюджується на правовідносини, пов'язані з обігом електронних грошей та цінних паперів.

Аналіз правозастосовної практики свідчить, що визнання криптовалюти засобом вчинення кримінальних правопорушень здебільшого у суді не викликає сумнівів та заперечень. Суди не зазнають труднощів під час кваліфікації діянь, у яких криптовалюта виступає як засіб вчинення кримінальних правопорушень, наприклад пов'язаних із незаконним обігом зброї, наркотичних засобів, порнографії тощо. Операції з криптовалютою розглядаються як докази у кримінальній справі.

Незважаючи на відсутність коштів, ідентифікації користувачів криптовалют за номерами гаманців, інформація про транзакції використовується для перевірки підозр та уточнення обставин у справі. Також операції з використанням криптовалют широко застосовуються у разі вчинення кримінальних правопорушень щодо легалізації (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом, фінансуванні тероризму, ухилення від сплати податків тощо.

Використовуючи розрахунки з криптовалютою, правопорушник максимально відсторонюється від контакту з потенційним покупцем, залишає мінімум слідів злочинного діяння, а виключаючи візуальний контакт і спілкуючись за допомогою інтернет-месенджерів, істотно ускладнює виявлення і розслідування такого виду злочинів.

Якщо в 2015 р кількість зареєстрованих фактів використання віртуальної валюти для відмивання протиправних доходів не перевищувало 5 % від загального обсягу криптозлочинності, то з 2018 році цей показник перевищив 40 % [3].

Це обумовлюється, в першу чергу, широким спектром способів легалізації майна, отриманого протиправним шляхом:

- за допомогою використання однорангових транзакцій «людина – людина»;
- застосування біткоїн-автоматів (криптоматів, криптотерміналів); відсутність систем ідентифікації клієнта робить ці пристрої надзвичайно популярними серед злочинців, попри високу комісію транзакцій (10–15 %);
- використання мікшерів, що надає можливість заплутати ланцюжки транзакцій;
- шляхом використання нелегальних обмінних сервісів;
- набуває популярності легалізація доходів, отриманих злочинним шляхом через азартні онлайн-ігри, чому сприяє легалізація ігрового бізнесу в нашій державі.

Криптовалюта використовується або для безпосереднього досягнення попереднього результату (наприклад, у разі придбання заборонених предметів), або для полегшення вчинення кримінальних правопорушень. У багатьох випадках спостерігається так звана трансформація: за рахунок грошових коштів, отриманих злочинним шляхом, особа купує криптовалюту, яка потім досить легально на обмінних біржах трансформується у «чисті» кошти.

Тож, сьогодні криптовалюта може виступати предметом кримінальних правопорушень, пов'язаних з одержанням або наданням неправомірної вигоди чи підкупу, та кримінальних правопорушень у сфері господарської діяльності, зокрема пов'язаних із незаконним банкрутством, а також, звісно, кримінальних правопорушень з корупційною складовою.

Список використаних джерел:

1. Україна № 1 в світі з використання криптовалют – Мінцифри // Ліга.нет : сайт. URL: <https://ua-news.liga.net/economics/news/ukraina-1-v-sviti-z-vikoristannya-kriptovalyut---mintsifri>
2. Про віртуальні активи : Закон України 2074-IX від 17 березня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20>
3. Money Laundering and Terrorist Financing Red Flag Indicators Associated with Virtual Assets // FATF, Paris, France. 2020. URL: www.fatf-gafi.org/publications/fatfrecommendations/documents/Virtual-Assets-Red-Flag-Indicators.html

Ключові слова: віртуальний актив, засіб, злочин, криптовалюта, легалізація, фінансовий актив.

Key words: virtual asset, tool, crime, cryptocurrency, legalization, financial asset.

Хижняк Євген Сергійович Окремі аспекти загальної профілактики умисних вбивств підрозділами кримінальної поліції	408
Цитряк Віктор Ярославович, Альбещенко Олексій Станіславович Правові питання діяльності приватних військових компаній в умовах воєнних конфліктів	413
Павліченко Євгенія Володимирівна, Косяк Олег Володимирович Напрями розвитку пробації в Україні	415
Григорчак Діана Володимирівна Протидія торгівлі людьми в умовах війни та глобальних викликів XXI століття	417

СЕКЦІЯ 22

КРИМІНАЛІСТИКА, СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА, ПСИХОЛОГІЯ ТА МЕДИЦИНА У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СУДОЧИНСТВА

Tishchenko Valerii Volodymyrovych, Bielik Larysa Stepanivna Features of forensic analysis in the investigation of crimes	420
Загородній Віктор Євстафійович, Гресь Юлія Олегівна Збройний конфлікт як обстановка вчинення розслідування злочинів	423
Цехан Дмитро Миколайович Класифікація доходів, сформованих за результатами злочинної діяльності	425
Самойленко Олена Анатоліївна, Тітуніна Катерина Вікторівна До питання криптовалют як засобу вчинення кримінального правопорушення	427
Ващук Олеся Петрівна, Стевенсон Оксана Степанівна Перспективи криміналістики в умовах російсько-української війни	430
Албул Сергій Володимирович, Колодій Денис Володимирович Оперативно-розшукове документування колабораційної діяльності в умовах воєнного стану: проблемні питання	432
Кубарев Іван Володимирович, Барган Сергій Сергійович Використання доказів у закордонних моделях допиту	436